

Lausunto

Asia: VN/27639/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsästyslain sekä rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (valkoposkihanhet ja merimetsot)

Yleiset lähtökohdat

Suomen Metsästäjäliitto ry pitää hallituksen esitysluonnosta tarpeellisena ja päälinjoiltaan oikeasuuntaisena. Valkoposkihanhen ja merimetsot kannat ovat kasvaneet pitkään voimakkaalla tavalla, ja Suomessa niistä aiheutuvat vahingot maataloudelle, kalataloudelle sekä paikoin myös yleiselle turvallisuudelle ja lentoturvallisuudelle ovat lisääntyneet merkittävästi. Nykyinen luonnonsuojelulakiin perustuva tapauskohtainen poikkeuslupajärjestelmä on osoittautunut hitaaksi, hallinnollisesti raskaaksi ja käytännössä huonosti soveltuvaksi tilanteisiin, joissa vahingot syntyvät äkillisesti ja toistuvasti laajoilla alueilla. Lisäksi poikkeuslupien hinta on noussut kohtuuttomaan 1500 euroon, mikä rajoittaa käytännön mahdollisuuksia hakea lupia.

Liitto pitää erityisen myönteisenä sitä, että esitysluonnoksessa ehdotetaan selkeää ja laissa säädettyä yleispoikkeusta rauhoituksesta, joka perustuu Euroopan unionin lintudirektiivin 9 artiklan mahdollistamiin joustoihin. Lain tasolla määritellyt edellytykset parantavat oikeusvarmuutta, sääntelyn ennakoitavuutta ja viranomais- sekä kenttätason toimivuutta. Esitys on kansantaloudellisesti kustannustehokas malli puuttua ongelmiin, sillä se vähentää hallinnollisia kustannuksia ja nopeuttaa vahinkojen torjuntaa.

Valkoposkihanhi – kannantilanne ja vahinkojen hallinta

Valkoposkihanhen kanta on nykyisin erittäin runsas suhteessa lajin suotuisaan suojelutasoon. Kannan kasvu on jatkunut pitkään, ja pesimäalueiden laajeneminen sekä muuttoreittien painottuminen tietyille alueille ovat lisänneet erityisesti kevät- ja syyskauden maatalousvahinkoja.

Metsästäjäliitto pitää perusteltuna esitysluonnoksessa ehdotettua ratkaisua, jossa suojametsästys sallitaan ympärivuotisesti satoa korjaamattomilla pelloilla, vähintään viiden yksilön parvissa esiintyviin valkoposkihanhiin kohdistuen. Menettely on tarkasti rajattu ja nimenomaan vahinkoperusteinen eikä muodosta lajin yleistä metsästystä.

Erityisesti kevätmuuton aikainen suojametsästys on keskeinen keino lyhentää hanhien viipymää vahinkoalueilla. Liitto korostaa, että tällaisen suojametsästyksen vaikutus koko kannan kokoon on vähäinen verrattuna lajin luontaiseen vuosittaiseen lisääntymiseen, mutta paikallinen vaikutus vahinkojen hallinnassa on ratkaiseva.

Viimeaikainen lupakäytäntö, jossa valkoposkihanhen osalta on sallittu käytännössä vain äänetön karkotus tai syksyllä tehosteena paukkupatruunat, ei ole mahdollistanut tehokasta vahinkojen ennaltaehkäisyä laajoilla ja toistuvilla vahinkoalueilla. Paikallisesti jatkuvaa, hanhipaimenien tekemää vahingontorjuntaa ei ole mahdollista rakentaa pitkäjänteisesti pelkästään paukkupatruunoihin ja jatkuvaan valvontaan perustuen, vaan tarvitaan mittakaavaltaan realistisia ja vaikuttavia keinoja, jotka soveltuvat laajojen vahinkoalueiden hallintaan.

Liitto pitää tärkeänä, että sääntelyn toimeenpano etenee ripeästi, jotta suojametsästys ja siihen liittyvät selkeät pelisäännöt olisivat käytettävissä viimeistään tulevan syysmuuton alkaessa. Selkeä aikataulu on olennainen sekä vahinkojen ehkäisyn että hyväksyttävyyden kannalta.

Toimeenpanon aikataulu

Nykyinen tapauskohtainen poikkeuslupamenettely on osoittautunut vahinkojen dynamiikkaan nähden liian hitaaksi ja kalliiksi, eikä se mahdollista nopeaa reagointia äkillisiin vahinkotilanteisiin. EU:n komission keväällä 2026 päivittämä lintudirektiivin soveltamisohjeistus korostaa vahinkoperusteisten joustojen käyttöä ja tunnistaa myös suojametsästyksen kaltaisten ennaltaehkäisevien toimien merkityksen tilanteissa, joissa muu tyydyttävä ratkaisu ei ole käytännössä riittävä.

Hallinnollinen tarkoituksenmukaisuus ja EU-tulkintakehys

Liitto pitää tärkeänä, että valkoposkihanhivahinkojen korvaamisen ja vahinkojen ennaltaehkäisyn rahoitus sekä menettelyt säilyvät jatkuvina ja ennakoitavina siirtymävaiheessa. Korvausjärjestelmän uskottavuuden kannalta on keskeistä, että korvaukset vastaavat mahdollisimman hyvin todellista vahinkoa ja että viljelijöillä on kannusteet ja mahdollisuus toteuttaa kohtuullisia ennaltaehkäiseviä toimia.

Korvausjärjestelmän jatkuvuus ja toimivuus

Korvattujen vahinkojen taso on noussut viime vuosina merkittävästi, ja samalla on tunnistettava, että korvausjärjestelmä kattaa vain osan todellisista menetyksistä. Vahinkoalueilla ensimmäisen säilörehusadon menetykset voivat olla suuria ja rehuntuotannon varmistamiseksi tarvitaan monin paikoin lisääalaa; lisäksi syysviljojen viljely on monilla vahinkoalueilla vaikeutunut tai käytännössä lakannut. Korvattujen vahinkojen määrän nopea kasvu osoittaa, että pelkkään vahinkojen jälkikäteiseen korvaamiseen perustuva toimintamalli ei ole taloudellisesti eikä hallinnollisesti kestävä ilman vaikuttavia ennaltaehkäiseviä keinoja. Tämän vuoksi suojametsästys on välttämätön vahinkojen ennaltaehkäisyn keino ja osa kustannustehokasta kokonaisratkaisua.

Vahinkojen mittakaava ja kustannuskehitys

Valkoposkihanhen aiheuttamilla vahingoilla on vahinkoalueilla laajoja elinkeino- ja huoltovarmuusvaikutuksia. Itäisessä Suomessa kotieläintuotanto ja siihen kytkeytyvä rehuntuotanto ovat keskeisiä maaseudun elinvoimalle ja jalostavan elintarviketeollisuuden raaka-ainehuollolle. Valkoposkihanhiin toistuvat ja laaja-alaiset vahingot heikentävät tilojen kehittämis- ja investointiedellytyksiä sekä vaikeuttavat tuotannon jatkuvuutta, mikä heijastuu koko ruokaketjuun. Vahingot toistuvat tyypillisesti samoilla alueilla vuodesta toiseen, mikä lisää epävarmuutta viljelyn ja kotieläintuotannon jatkuvuudesta ja heikentää elinkeinojen pitkäjänteistä suunnittelua.

Huoltovarmuus, ruokaketju ja investointiympäristö - viljelijän käytännön tilanne monilohkoisilla peltoalueilla

Vahinkoalueilla viljelijän ja metsästävän arkitodellisuus on usein se, että peltoalue muodostuu useista vierekkäisistä lohkoista, joilla on samaan aikaan eri status:

- osa lohkoista on sadon osalta jo korjattu
- osa on osoitettu hanhipelloiksi, joilla lintujen ruokailu sallitaan
- osa lohkoista on vielä aktiivisessa viljelyssä ja vahinkoherkkiä

Tällaisessa kokonaisuudessa suojametsästyksen toteuttamiseen liittyy perusteltuja käytännön kysymyksiä, jotka on tarpeen tunnistaa jo sääntelyn perusteluissa.

Häiriövaikutus hanhipellon lintuihin

Liitto katsoo, että pelkästään sitä, että suojametsästyksen yhteydessä myös viereisellä hanhipellolla olevat hanhet häiriintyvät tai siirtyvät, ei tule tulkita sääntelyn vastaiseksi toiminnaksi, mikäli:

- ampuminen tapahtuu säädösten mukaisella, satoa korjaamattomalla lohkoilla

- toiminnan tarkoituksena on vahinkojen ehkäisy
- metsästystoimia ei kohdisteta hanhipellon alueelle

Luonnonvaraisten lintujen liikkuminen lohkojen välillä on väistämätöntä, eikä sääntely voi perustua oletukseen täysin häiriöttömästä rinnakkaiselosta.

Haavoittuneen hanhen siirtyminen suojellulle lohkolle

Mahdollinen käytännön tilanne on, että luvalliselta lohkolta ammuttu hanhi haavoittuu ja siirtyy välittömästi hanhipellolle tai muulle metsästykseltä rajatulle alueelle. Metsästäjäliitto pitää välttämättömänä, että sääntely ja sen tulkinta mahdollistavat tällaisessa tilanteessa haavakon välittömän seurannan ja lopettamisen.

Liiton näkemyksen mukaan:

- haavoittuneen linnun lopettaminen eläinsuojelullisista syistä on ensisijainen velvollisuus
- haavakon lopetus tulee sallia myös suojellulla lohkolle, kun alkuperäinen laukaus on ammuttu luvallisella alueella: tällä tavoin pyydetty saalislintu tulee voida luvallisesti ottaa haltuun ja käyttää ravinnoksi.
- toimintaa ei tule tulkita hanhipelloilta metsästämiseksi, vaan eettisesti välttämättömäksi jälkitoimeksi

Vastakkainen tulkinta johtaisi eläimen tarpeettomaan kärsimykseen ja olisi ristiriidassa metsästyksen perusperiaatteiden kanssa. Liitto korostaa tarvetta selkeille viranomaisohjeille, jotta viljelijät ja metsästäjät voivat toimia vastuullisesti ilman kohtuutonta oikeudellista epävarmuutta.

Merimetso – tarve joustavammalle ja vaikuttavammalle sääntelylle

Merimetson osalta Metsästäjäliitto katsoo, että esitysluonnos on tärkeä askel eteenpäin, mutta sääntelyä tulee edelleen kehittää kohti selvästi joustavampaa ja käytännössä toimivaa mallia. Viimeaikainen lupa- ja oikeuskäytäntö ovat käytännössä rajanneet ampumisen lähes kokonaan pois keinovalikoimasta, vaikka vahingot kohdistuvat paikallisesti rajattuihin mutta kalataloudellisesti erittäin merkittäviin kohteisiin.

Liitto esittää, että merimetson ampumista koskeva sääntely perustuu jatkossa vahinkoperusteiseen yleissääntelyyn, jossa ampuminen on mahdollista suoraan lain nojalla:

- kalojen lisääntymis- ja poikastuotantoalueilla
- seisovien ja kiinteiden pyydysten läheisyydessä
- jokisuiden ja vaelluskalojen reittien yhteydessä
- kalanviljely- ja istutuspaikkojen läheisyydessä
- toistuvasti käytetyillä lepo- ja yöpymisalueilla
- sisävesillä pesimisen ja pysyvän oleskelun järjestelmälliseksi estämiseksi (vaelluskalojen suojelemiseksi)

Menettelyn tulee olla ajallisesti rajattua siten, että pesimäkauden herkin vaihe turvataan, mutta vahinkojen kannalta kriittiset ajanjaksot voidaan kattaa.

Esimerkki Viron käytännöistä: joustava ja tehokas ampumismenettely merimetson hallinnassa

Viron malli osoittaa, että ampumista voidaan käyttää tehokkaana ja joustavana keinona kalataloudellisten vahinkojen ehkäisyssä. Virossa merimetson metsästys on sallittua suhteellisen pitkällä kaudella (1.8.–30.11.) sekä erityisluvalla myös pesimäkauden ulkopuolella vahinkokohteissa, kuten kalanviljelylaitosten, pyydysten ja vaelluskalojen reittien läheisyydessä. Ampuminen on osa laajempaa keinovalikoimaa, johon kuuluvat myös pelottelu, munien öljyminen ja pesien hävittäminen. Lupamenettely on käytännössä joustava ja mahdollistaa nopean reagoinnin vahinkotilanteisiin ilman raskasta byrokratiaa. Ampumisen tavoitteena on paikallinen vahingonesto ja yhdyskuntien syntymisen estäminen, ei yleinen kannan harventaminen. Viron kokemus osoittaa, että tällainen malli on sekä sosiaalisesti hyväksyttävä että käytännössä tehokas, ja se tukee vahvasti vastaavanlaisen joustavan ja vahinkoperusteisen sääntelyn käyttöönottoa myös Suomessa.

Tavoite merimetson nollatoleranssista Suomen sisävesillä

Metsästäjäliitto katsoo, että merimetson sääntelyssä on perusteltua asettaa tavoite merimetson nollatoleranssista Suomen sisävesillä. Sisävesissä merimetso ei ole luontaisesti merkittävä osa ekosysteemiä samalla tavoin kuin rannikko- ja merialueilla, ja sen leviämisellä sisämaahan on erityisen vakavat vaikutukset paikallisiin ja vaelluskaloihin.

Sisävesien kalakannat ovat usein:

- paikallisesti lisääntyviä ja alueellisesti eristyneitä

- herkkiä ylimääräiselle saalistuspaineelle
- riippuvaisia pitkistä ja kustannuksiltaan merkittävistä elvyttämistoimista

Nollatoleranssilla tarkoitetaan, että merimetson pesiytyminen ja pysyvä oleskelu sisävesillä estetään järjestelmällisesti. Yksilöihin puututaan varhaisessa vaiheessa ennen pesivien yhdyskuntien muodostumista, ja ampuminen sekä muut hallintatoimet ovat sisävesillä mahdollisia viipymättä ilman raskasta lupamenettelyä.

Kansainvälinen vertailu: vaelluskalojen suojele sisävesissä

Useissa Euroopan maissa lähtökohtana on, että merimetso ohjataan ensisijaisesti rannikko- ja merialueille, ja sisävesillä pysyvään asettumiseen puututaan määrätietoisesti vaelluskalojen suojelemiseksi. Tanskassa merimetson hallintatoimenpiteet kohdistuvat erityisesti jokiin, järviin ja jokisuihin vaelluskalojen smolttivaelluksen turvaamiseksi, ja pesivien yhdyskuntien synty sisävesien läheisyyteen pyritään estämään varhaisessa vaiheessa. Ruotsissa suojametsästyks on mahdollista myös sisävesillä silloin, kun merimetson esiintyminen uhkaa kalataloutta tai vaelluskaloja. Vastaavia käytäntöjä sovelletaan myös Keski-Euroopan jokialueilla, joissa vaelluskalojen suojele on asetettu etusijalle.

Metsästäjäliitto katsoo, että nämä esimerkit tukevat tavoitetta merimetson nollatoleranssista Suomen sisävesillä. Kyse on ennaltaehkäisevästä ja suhteellisesta toimintamallista, ei yleisestä lajin vastaisesta sääntelystä.

Metsästäjäliitto toteaa edelleen täsmällisesti, että vaikka muissa Euroopan maissa ei lainsäädännössä käytetä nimenomaisesti "nollatoleranssi"-termiä merimetson osalta, useissa maissa sovellettavat käytännön toimet vastaavat sisävesien osalta selkeästi ennaltaehkäisevää ja varhaiseen puuttumiseen perustuvaa linjaa. Kansainvälisessä vertailussa merimetson pysyvän asettumisen sisävesille ei lähtökohtaisesti anneta tapahtua hallitsemattomasti, vaan toimenpiteet kohdistetaan erityisesti vaelluskalojen suojeleluun jokivesistöissä, jokisuiissa ja muilla kalataloudellisesti herkiksi tunnistetuilla alueilla.

Näissä maissa sääntely perustuu lintudirektiivin 9 artiklan mukaisiin poikkeuksiin ja niiden joustavaan soveltamiseen, jossa ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen nähdään keskeisinä keinoina estää kalakantojen heikkenemistä ja myöhemmin vaikeasti hallittavien konfliktien syntyä. Metsästäjäliiton esittämä tavoite merimetson nollatoleranssista sisävesillä ilmentää tätä samaa periaatetta kansallisessa kontekstissa ja tekee siitä selkeän, ennakoitavan ja toimeenpanon kannalta yksiselitteisen.